

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Articvlvs V.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

le in claram Dei visionem, quam quod ex solis viribus naturalibus aptam proportionem ad claram Dei visionem eliciendam non habeat. Quare excessus tantus diuinæ naturæ supra intellectum nostrum & Angelicum est maxime probabilis, suoque modo virgens ratio, quod ex solis viribus naturalibus diuinam essentiam intueri non possit.

ARTICVLVS V.

Verum intellectus creatus ad videndam diuinam essentiam indigeat aliquo lumine creato.

DISPUTATIO I.

Ratio D. Th.

Affirmat conclusio huius articuli: quam ita deducit Diuus Thomas: Quando aliquid eleuatur ad aliquid, quod ipse excedit naturam, oportet, ut disponatur dispositione aliqua, que sit supra suam naturam: sed quando intellectus creatus videt diuinam essentiam, diuina essentia sit forma intelligibilis ipsius, id est, fungitur munere speciei intelligibilis, intellectusque vna cum ea elicit visionem beatificam: cum ergo id sit supra naturam intellectus, eo quod propter defectum virtutis ad intelligendum ineptus sit ad concurrentium cum essentia diuina loco speciei intelligibilis, atque impotens ad eliciendam visionem beatificam, ut articulo precedenti probatum est, sit, ut indigeat aliquo virtutis incremento ad intelligendum ex diuina gratia collato, ut videre possit essentiam diuinam: huiusmodi autem incrementum appellamus lumen, sicut & obiectum ipsum intelligibile lumen, aut lux, solet etiam appellari: ergo intellectus creatus ad videndam diuinam essentiam indiget lumine creato supernaturaliter infuso, de quo intelligitur illud Apocalypsis 21. Claritas Dei illuminabit eam, societatem scilicet beatorum.

Obiectio Durandj.

Contra maiorem illam propositionem, neimpe quando aliquid eleuatur ad aliquid, quod ipse excedit naturam, opus esse, ut disponatur dispositione, que sit etiam supra eiusdem rei naturam, argumentatur Durandus in 4. dist. 49. q. 2. Quoniam tunc daretur processus in infinitum: cum enim per talem dispositionem supernaturalem id, quod ea disponitur, constituatur supra suam naturam, opus erit alia dispositione supernaturali, rursus cum per hanc aliam supra suam etiam naturam eleuetur, indigebit alia, & ita infinite progrediendo.

Communior responsio.

Ad hoc argumentum respondet Caietanus, propositionem D. Thomæ intelligendam esse quando res euahitur ad aliquid, quod sit veluti forma & terminus generationis, quo pacto se habeat visio diuinæ essentia comparatione beati: non verò de eleuatione ad aliquid, quod sit dispositio & via ad aliud. Sicut enim, inquit, in naturalibus, ad formam substantialem, que est terminus generationis, datur dispositio, & tamen ad dispositionem, que est via ad terminum generationis, non datur alia dispositio: ita res simili modo se habet in supernaturalibus. Eodem modo respondet Ferrariensis 3. contra gentes capite 53. & Capreolus in 4. distinct. 49. quaest. 4. ad argumenta contra secundam conclusionem.

Melior solutio.

Placet tamen magis si dicamus cum Soto in 4. distinct. 49. quaest. 2. art. 4. propositionem D. Thomæ intelligendam esse, de eleuatione ad aliquid producendum: quod enim euahitur ad producendum aliquid, quod est supra suam naturam, indiget dispositione supernaturali, qua supra suam naturam, potens reddatur ad effectum producendum: vnde quia intellectus beati ad producendam visionem

diuinæ essentia euahitur, opus est, ut id assequatur per propriam ad talem effectum dispositionem, quia tamen non producit in se lumen gloriae, non sequitur, ut alia atque alia dispositione indigeat.

Duplex est hoc loco difficultas circa lumen gloriae: altera vtrum illud sit admittendum, altera inseruiatne ad eleuandum intellectum beati, ita ut cum eo efficienter concurrat ad eliciendam visionem beatificam: an verò solum sit dispositio ad eam suscipiendam.

Quod attinet ad primum, Scotus in 4. distinct. 49. quaest. 1.1. & in 3. distinct. 14. quaest. 1. Durandus in 4. distinct. 49. quaest. 2. dicunt, non esse ponendum lumen gloriae tanquam habitum, aut qualitatem requisitam ad visionem diuinæ essentia. Pro cuius rei confirmatione ex Scoto hæc colliguntur argumenta. Si admittendum esset lumen gloriae, vel esset tanquam dispositio ad suscipiendam visionem beatificam: hoc autem dici non potest, ut pluribus ostendit, que non refero, quoniam, ut videbimus, non sunt contra opinionem D. Thomæ, quam sequentur: vel esset ad efficienter eliciendam visionem beatificam, & neque hoc dici potest. Primò, quia Deus ex se est lux intelligibilis, que satis est, ut moueat intellectum: ergo, ut videatur, non est necessarium nouum lumen.

Secundò, quia quod Deus potest mediante causa secunda efficere, potest se solo: ergo sine lumine gloriae, quod ad visionem beatificam efficienter concurrat, poterit illam efficere, ac proinde lumen gloriae superuacaneum erit.

Tertiò, si admittendum esset lumen gloriae tanquam forma, qua intellectus redderetur potens ad eliciendam visionem beatificam, sequeretur nos per aliquam formam creatam, utpote per lumen gloriae, posse naturaliter videre diuinam essentiam, quod non videtur concedendum. Consecutio probatur, quia quemadmodum cæcus, si supernaturaliter visum recuperet, naturaliter deinceps videt per visum supernaturaliter receptum: ita beatus supernaturaliter recipiens lumen gloriae, naturaliter videret Deum per lumen gloriae: lumen enim gloriae naturaliter perficit intellectum, licet supernaturaliter ei infundatur.

Quartò, quoniam magis necessarium videtur constituere speciem intelligibilem, quam lumen gloriae, quippe cum species inseruiat, ut memoria sit perfecta ex parte intellectus, id est, ut intellectus sit perfectus in actu primo (id enim cum Augustino intelligit per memoriam, ut alibi explicauimus) quod necessarium est ad eliciendam intellectioem: cum ergo non concedatur species ad eliciendam visionem diuinæ essentia, sit, ut multò minus lumen gloriae constituendum sit.

Durandus verò pro eadē assertionē ita argumentatur. Si lumen gloriae redderet intellectum potentem ad eliciendam visionem beatificam, vel id esset, quia adueniente lumine gloriae accresceret virtus intellectus, intellectusque redderetur potentior secundum se ad intelligendum, quam antea esset, vel quia ex intellectu & lumine gloriae efficeretur vnū quoddam integrum agens ex pluribus partibus conflatum ad eliciendam visionem beatificam, quorum neutrum sine altero sufficeret: at neutrum horum dici potest: ergo non est concedendum lumen gloriae, ut intellectus reddatur potens ad eliciendam visionem beatificam. Priorem partem minoris probatur: quia intellectus non suscipit magis & minus, tum etiam quia nihil intenditur nisi ab eo quod vel est tale formaliter, vel virtute, ut calidum

intenditur

Scoti & Durandj sententia.

Eam confirmat Scotus.

Primò.

Secundò.

Tertiò.

Quartò.

Durandus argumentatur primò.

Intenditur aut ab igne, qui est calidus formaliter, aut à sole qui est calidus virtute: lumen autem gloriae neque est intellectus formaliter, neque virtute, cum non habeat vim ad producendum intellectum. Posteriorè verò partè probat, quia si intellectus & lumen gloriae essent duo agentia, quorum neutrum sine altero sufficeret, haberet virtutem agendi eiusdem rationis ad efficiendam visionem beatificam, sicut duo trahentes nauim habent virtutè eiusdem rationis ad eam trahendam, ac proinde sicut intellectus est facultas ad intelligendum, ita etiam lumen gloriae esset facultas siue potentia ad intelligendum: quod tamen est absurdum.

Verget secundò, quia si esset concedendù lumen gloriae, maximè propter excessum obiecti supra potentiam, vt videlicet per lumè gloriae potentia cõsequeretur debitam proportionè ad obiectum percipiendum: sed addito lumine gloriae, adhuc est infinitus excessus obiecti supra potentiam, potentia quae manet eodem modo improporionata: ergo non est admittendum lumen gloriae.

Quod verò attinet ad secundù, Ochamus in 1. d. 1. q. 1. & in 4. q. 13. art. 5. Gabriel in 3. d. 14. q. 1. Marfilus in eodem 3. q. 10. art. 2. alique Theologi Nominales asserunt visionem beatificam ita à solo Deo produci, vt neque intellectus, neque alia causa secunda ad eam efficienter concurrat. Vnde negant lumè gloriae efficienter cõcurrere ad elicendam visionem beatificam. Imò verò Gabriel in 1. d. 1. q. 2. ait, *Lumen gloriae non esse quid distinctum à gratia gratum faciente, aut caritate*: alij verò dicunt, esse ipsammet visionè beatificam: alij qualitatem quandam, quae est velut dispositio requisita in intellectu ad suscipiendam visionem beatificam. Paludanus quoq; in 4. d. 49. q. 2. propendit in sententiam Ochami, quòd neque intellectus, neque lumè gloriae efficienter concurrant ad visionem beatificam, lumèque gloriae tamquàm dispositionè solum suscipiendae visioni deseruietum constituit cum Ioanne Maiore in 4. d. 49. q. 4. Credit tamen Maior q. 10. sequenti, intellectum concurrere efficienter ad visionè beatificam, qua in re Ochamo contrarius est.

Opinio Ochami solè cõfirmari primò, quia visio beatifica est præmium essentialè: ergo totum illud immediatè à conferente præmium proficisci debet: non ergo intellectus beati, qui illam meruit, ad eam concurrat efficienter.

Secundò, Solus Deus producit gratiam, virtutes infusas, imò & lumen ipsum gloriae, idque propter eorum excellentiam: sed visio beatifica est his omnibus longè præstantior, eò quòd sit summum bonum creatum, & suprema omnium formarù supernaturaliù, ergo ad illà noster intellectus efficienter non concurrat: quod enim non potest minus efficere propter ipsius rei faciendae excellentiam, qua ratione maius efficere dicendum erit.

Tertiò, quoniam si intellectus efficienter influeret ad visionem beatificam, posset suspendere influxum, & non producere visionem, ac proinde posset nò esse beatus, quod est absurdum. Consecutio probatur, quoniam intellectus subiacet imperio voluntatis: eò quòd voluntas sit potentia libera.

Quartò, suprema formarum naturalium, cuiusmodi est humanus animus, producitur à solo Deo: ergo suprema formarum supernaturalium, qualis est visio beatifica, à solo etiam Deo produceretur.

Confirmatur idem ex illo Psal. 83. *Gratiam & gloriam dabit Dominus.*

His tamen opinionibus non obstantibus, sit prima conclusio. Intellectus beati efficienter in visio-

nem diuinæ essentiae insuit, nullaque potètia fieri potest, vt beatus videat diuinam essentiam, nisi eius intellectus efficienter ad talem visionem cõcurrat.

Prior pars est Diui Thomae & Caietani hoc loco in corpore articuli, & in solutionibus argumentorum, & articulo sequenti, Ferrariensis 3. contra gentes cap. 54. Capreoli in 4. d. 49. q. 4. argumenta contra secundam conclusionem, Scoti ibidem q. 2. artic. 3. Maioris q. 10. & complurium aliorum, quae non aliter probatur, nisi quia omnis visio, auditio, intellectio, & cetera cognitiones sunt actiones vitales, quae denominare nequeunt nisi subiectum, à quo efficienter emanant: omnis namque actio potissimum vitalis, solum denominat rem quae per eam agit: quare cum de fide sit beatos videre diuinam essentiam, sit, vt efficienter concurrant ad visionem, qua formaliter Deum intuentur: alioquin cum intueri non possent.

Posterior pars est Sotilo loco citato, Caietani inferius quaest. 26. artic. 3. & 3. part. q. 9. art. 1. & ad eò in eandem Sententiam ceteros autores citatos, libenter ituros. Probatur verò eodem fundamento, quoniam actio solum denominat rem, à qua efficitur, vt calefactio rem calefacientè, à qua efficienter emanat: quare sicut implicat contradictionem lignum calefacere calefactione, quae non à se, sed à Deo solo efficienter oritur, ita implicat contradictionem intellectù beati videre visionè, quae non ab eodè beato, sed à Deo efficienter emanet. Implicatio ergo non est ex eo, quòd Deus non possit supplere efficientiam intellectus, solumque producere actionem, quam per intellectum efficit, sed ex eo quòd, esto, eam produceret, per eam intellectus non videret: si namque Deus præsentè igne, solus tamen produceret eandem numero calefactionem, quam ignis erat producturus, per eam ignis non diceretur calefacere, sed Deus. Vide quae diximus artic. 2. conclusione 3. & 1. 2. quaest. 3. artic. 2.

Secunda conclusio. Admittendum est lumen gloriae tamquam habitus, aut qualitas omnino necessaria, vt intellectum creatum ad intuitum diuinæ essentiae euehat. Hæc est D. Thomae, Caietani, Capreoli, Ferrariensis, & Maioris, locis citatis, & Soti in 4. d. 49. q. 2. artic. 4. ac Richardi in 3. d. 14. art. 1. q. 2. Probatur autem, quoniam intellectus ex suis viribus naturalibus videre non potest diuinam essentiam, vt est omnium Doctorum assertio, quam salua fide negari non posse articulo præcedente ostendimus: ergo opus est aliquo dono, hoc est, qualitate seu habitu supernaturali, quo ad videndam diuinam essentiam eleuetur: id autem lumen gloriae appellamus. Cõsuevit enim Deus, qui suauiter disponit omnia, non facere solus, quod per causam secundam potest efficere: quare vt ad actus virtutum supernaturalium producendos infundit potètiis animæ habitus supernaturales, quos tamen solus simul cū potètiis posset efficere sublata ope cuiusuis alterius habitus, ita infundit lumen gloriae intellectui, quo eleuetur, debitamque consequatur proportionem ad visionem beatificam elicendam.

Fateor rationem hanc solum probare, consonum esse, vt constitutur lumen gloriae, constituentiumque esse, si diuina potentia esse possit. Hactenus tamen non video rationè, quae efficaciter probet, esse posse qualitatem aliquam, quae antecedit visionem beatificam, quaeque intellectum aptum reddat ad videndam diuinam essentiam: quare, nò eo iudicio, non euidenter concludit. Posset namque aliquis dicere, esse non posse talem qualitatem, atque ad eò visionè à solo Deo immediatè confertì,

lellus efficiet concurrit ad visionem beatificam, implicat quoque alteri videre Deum.

Secunda conclusio. Lumen gloriae concedendum est tanquam habitus aut qualitas de lege ordinaria omnino necessaria, vt intellectum creatum eleuet ad intuitum Dei.

Secundò.

Nominales.

Opinio.

Secundò.

Tertiò.

Quartò.

Confirmatur. Prima conclusio. Beati intel-

vt Durandus & Scotus affirmât, idque siue intellectus concurreret simul efficienter ad visionem, siue non concurreret.

Accedit nihilominus in confirmationem propositæ conclusionis definitio illa Ecclesiæ in Concilio Viennensi articulo præcedenti citata, quæ refertur in Clementina ad nostrum, de hæreticis, ubi damnantur hæretici qui asserbant animam non indigere lumine gloriæ: quo ad intuitum Dei eleuaretur. Accedit etiã illud Psal. 35. *Torrêre voluptatis tuæ potabis eos: quoniam apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videmus lumen*, id est, in lumine gloriæ à te nobis infuso & communicato, videbimus te ipsum, quies lumen increatum ac inaccessible. Atque illud Apocal. 21. *Claritas Dei illuminauit eam*, societatem scilicet beatorum. Quibus testimoniis videtur satis confirmari conclusio proposita.

Dubium.

Peter aliquis vtrum ex fide ponendum sit lumen gloriæ tamquam qualitas aut dispositio antecedens visionem beatificam, qua intellectus ad eam eliciendam eleuetur. Caietanus hoc loco affirmat. Credit enim in Concilio Viennensi definitam fuisse sententiam D. Thomæ. Idem videtur asserere Ferrariensis 3. contra gentes cap. 54. atque in eandem sententiam, vt magis verisimilem, inclinant Capreolus in quarto loco citato, & Sotus articulo illo quarto citato.

Prima propositio.

Sit verò prima propositio. Non esset damnandus hæreticus, qui cum Durando & Scoto negaret lumen gloriæ tanquam quid necesseriò antecedens visionem beatificam. Probatur, quia ipsi, eorumque sectatores dicunt, ipsam esse visionem beatificam à Deo supernaturaliter infusam esse lumen gloriæ: non autem certò constat Patres Concilij voluisse definire animam indigere alio lumine, quo eleuaretur, distincto à visione supernaturaliter infusa. Præterea, particularem influxum, quo Deus per voluntatem suam immediatè producat visionem, dicere quis poterit, esse lumen gloriæ.

Durandus à Scoti impugnatione vindicatur.

Illud hoc loco antequam subiungam secundam propositionem admonebo, non esse opinionem Durandi, animam separatam à corpore, posse Deum naturaliter videre, quod illi imponit Sotus: id enim esset contra definitionem Ecclesiæ. Solum verò censet Durandus animam, siue in corpore sit, siue extra corpus, non posse naturaliter Deum cognoscere, nisi ex rebus creatis, quod non sufficit ad videndam diuinam essentiam, ac proinde non posse animam naturaliter Deum videre: Deum tamen sua omnipotentia posse se illi manifestare immediatè, infundendo videlicet illi immediatam notitiam atque visionem sui. Itaque credit Durandus, si verba illius expendantur, visionem diuinæ essentia semper esse supernaturalem: atque à Deo immediatè infundi, beatòsq; esse inæquales beatitudine, eò quòd Deus clariorem & intensiorem visionem sui vni, quàm alteri, infundat: atque in hoc etiam conueniunt cù Durando Scotus & Nominales.

Secunda propositio de necessitate luminis gloriæ asserenti.

Secunda propositio. Opinio D. Thomæ confirmatòr & definitio Ecclesiæ, quæ supra attulimus: estque valde probabile eo in loco Patres Concilij eam definire voluisse: quare temerarium ac periculosum iudico pòst definitionem illam Ecclesiæ discedere à sententia D. Thomæ, quæ merito communis est iudicij inter omnes doctores. Probatur, quoniam Ecclesiæ definit constitutum esse lumen gloriæ: quo anima eleuetur ad visionem beatificam: id autem quo res aliqua eleuatur ad aliquid efficiendum, antecedens quid ad distinctum sonat ab eo, ad quod efficiendum eleuatur.

A Quòd si quis dicat, per lumen gloriæ intelligi concursum particularem, quo Deus immediatè cõcurrit ad visionem, & quo anima eleuatur ad videndum. Potest id impugnari, quia cõuersus hic nõ est aliud, quàm ipsa visio, vt à Deo, ac proinde non est quid distinctum à visione: quare si id voluissent Patres, potius essent dicturi, animam adiuuari à Deo per concursum particularem ad visionem, quàm animam eleuari à Deo per lumen gloriæ ad visionem.

B Confirmatur propositio, quoniam Patres Concilij eodem modo videtur locuti de lumine gloriæ, quo loquebantur Doctores Theologi, inter quos erat controuersia, vtrum esset admittendum tanquam habitus aut qualitas, qua eleuaretur potentia: quidam enim affirmabant, alij verò omnino inficiebantur: ergo Patres lumen gloriæ, pro qualitate & dispositione prærequisita ex parte potentia ad videndum, & non pro visione ipsa acceperunt: numquam enim fuit controuersum inter Doctores, vtrum admittenda esset visio, influxusque supernaturalis Dei ad illam eliciendam.

C Tertia conclusio. Lumen gloriæ efficienter concurrat ad visionem beatificam. Hæc est D. Thomæ hoc loco & articulo sequenti appellat enim lumen gloriæ virtutem intelligendi superadditam potentia, & in responsione ad primum dicit, per lumen gloriæ fieri intellectu potentem ad intelligendum ad eum modum quo per habitum potentia fit potentior ad operandum: censeat ergo perinde concurrere efficienter ad eliciendam visionem beatificam, atque habitus operatorij efficienter concurrunt cum potentia ad suas operationes. Quamuis hoc fit discrimen, vt loco citato probè notauit Sotus, quòd habitus naturales non sunt simpliciter ad operandum, quasi sine illis potentia non possent agere, sed ad melius, promptius, ac efficacius agendum: lumen verò gloriæ conferretur, non ad melius videndum, sed simpliciter ad videndum: quoniam cum actus videndi diuinæ essentiam sit supra facultatem potentia, vti que sine lumine gloriæ, aut aliquo alio, quo adiuuetur potentia, nulla ratione esse potest. Eadem sententia, præter Albertum Magnū, affirmant sectatores omnes D. Thomæ locis citatis & pleriq; alij.

D Probatur verò conclusio: primò, quoniam admittendum est lumen gloriæ, vt constat ex præcedente conclusione: nulla verò est ratio constituendi illud ad suscipiendam visionem: quando quidem vt gratia, caritas, & ceteræ res supernaturales immediatè suscipiuntur ab essentia & potentia sine aliqua dispositione requisita ad eiusmodi susceptionem: ita etiam visio beatifica poterit immediatè suscipi ab intellectu: ergo constituendum erit, vt efficienter ad visionem concurrat. Confirmatur, quoniam tota ratio constituendi lumen gloriæ, est imbecillitas, atque impotentia intellectus, vt ad eliciendam beatificam visionem concurrat cum essentia diuina, quæ vicem subit speciei intelligibilis: ergo constituendum erit, vt per illud intellectus reddatur potens ad eum effectum, & consequenter, vt cum intellectu ad eliciendam visionem efficienter influat. Vt enim probè argumetatur Durandus, intelligi nequit quam ratione aduentu luminis gloriæ accrescat virtus ad intelligendum, nisi concurrat etiam ex parte cum intellectu: quandoquidè augere nõ potest vim intellectus, sed solum eam coadiuuare, dum simul cum illo influat in effectum. Secundò probatur ex definitione citata Ecclesiæ: eleuari namque animam per lumen gloriæ ad videndum, non sonat eleuari ad suscipiendam visionem, sed ad eam efficienter eliciendam: videre quippe nihil aliud

Tertia conclusio. Lumen gloriæ efficienter concurrat ad visionem beatificam.

aliud est, quam videntem à seipso efficienter elicere visionem. Testimonium etiam illud, *In lumine tuo videbimus lumen*, non sonat, suscipimus visionem, sed potius eliciemus, atque efficienter formabimus visionem, qua te ipsum, qui lumen es, videamus.

Ferrariensis & Capreolus locis citatis affirmant, *lumen gloriae simul etiam esse dispositionem, qua intellectui aptus redditur ad suscipiendam essentiam divinam per modum formae intelligibilis*. Verum si aliud volunt, quam lumen gloriae esse dispositionem, qua intellectus aptus atque accommodatus redditur ad concurrendum cum essentia divina subeunte vicem speciei intelligibilis ad eliciendam visionem, aut putant ad visionem beatificam necessariū esse maiorem aliam coniunctionem essentiae divinae cum intellectu, quam quae articulo 2. disput. 2. à nobis explicata est, non placet eorum sententia, sicut neque eo in loco sententia Caietani placuit.

Dubium.

Caietani, Capreoli, Ferrariensis, ac Scoti opinio. Deum sine causa secundam esse effectum, quod sit à causa secunda.

At dubium est hoc loco, utrū ita concursus luminis gloriae necessarius sit ad visionem beatificam, vt sine illo intellectus neq; diuina potentia possit elicere visionē. Caietanus hoc loco, Capreolus, Ferrariensis, ac Scotus locis citatis, existimant, nulla potentia fieri posse, vt intellectus sine lumine gloriae videat diuinam essentiam. Atque ad argumentū illud, quicquid Deus potest facere interuentu causae secundae efficientis, potest se solo efficere, respondent, intelligendum esse, nisi in effectu ipso inuoluatur, quod sit à causa secunda: tunc enim implicaret effici sine causa secunda. Potest namque Deus sine causa secunda facere quando rem interuentu causae secundae efficit, sed non potest sine causa secunda efficere, vt talis res effecta sit à causa secunda: quoniam id contradictionem inuoluit. Verbi gratia, potest Deus facere sine igne, vt sit calefactio, qua ignis calefacit, non tamen potest facere, vt ignis per eam calefaciat sine ipsius ignis concursu, quonia in eo, quod ignis per eam calefaciat, includitur, quod efficienter ab igne proficiatur. Potest item facere sine Petro illam actionem, qua Petrus apud Deum meretur, non tamen potest facere, vt talis actio habeat rationem meriti, sine ipsius Petri, vel alterius causae secundae liberae interuentu: eo quod meritum apud Deum sit opus à causa secunda libera profectum, quippe cum Deus nulla ratione possit apud se mereri. Eodem modo, vt aiūt, potest Deus sine intellectu & lumine gloriae facere rem illam, quae dicitur visio: non tamen potest efficere, vt per eam intellectus videat, nisi concurrente intellectu simul cum lumine gloriae, eo quod sine lumine gloriae intellectus non habet secundum se vim, quae satis sit ad visionem beatificam eliciendam, sed per lumen gloriae efficiatur formaliter potens ad eiusmodi visionem: implicat autem contradictionem, quod sine potentia quidquam possit, atque operetur.

Contra sententiam potentia potest sine lumine gloriae videre diuinam essentiam.

Contraria tamen sententia est proculdubio amplectenda, diuina nimirum potentia ab intellectu beati destituta lumine gloriae videri posse diuinam essentiam, Deo supplente ipsius luminis concursum. Nobiscum consentiunt Durandus, & Scotus, imò Durandus arbitratu hanc esse sententiam D. Thomae in 4. distinct. 49. quaest. 2. articulo 7. vbi asserit, visionem beatificam posse diuinitus communicari homini permanenti in solis dispositionibus vitae, carentique lumine gloriae, & idem asserit de veritate, quaest. 10. artic. 11. Capreolusque loco citato credit probabile esse D. Thomam illis in locis fuisse illius sententiae, sed dicit eum postea mutasse sententiam. Alij ex sectatoribus D. Thomae dicunt, lumen glo-

Molina in D. Thom.

riae duobus modis posse infundi: vno, permanenter siue per modum habitus: quo pacto infunditur beatis: altero verò modo, per modum transeuntis: quo pacto ait D. Thomas 2. 2. quaest. 175. articulo 3. infusum fuisse Paulo in raptu, vidisseque tunc temporis diuinam essentiam: affirmantque D. Thomam illis in locis solū voluisse, posse extraordinaria Dei operatione communicari visionem diuinam essentiae non habenti lumen gloriae per modum habitus, vt habent beati, sed solum per modum transeuntis, quod non est dispositio, quae hominem simpliciter extra viam constituat.

Quicquid autem sit de mente D. Thomae illis in locis, amplectendum est, quod paulò antè diximus. Ratio verò apertissima est: quoniam lumen gloriae non est tota virtus & potentia, qua beati eliciunt visionem diuinam essentiae, eo modo quo calor aquae est tota virtus, quae aqua calida calefacit. Si enim esset tota virtus, planè sicut implicat contradictionem aquam calefacere sine calore, aut sine aliquo alio quod in ipsa existat, sitque principium effectuum producendi calorem (quoniam si Deus suppleret efficientiam illam influendo immediatè in effectum, & non producendo aliquid in aquam, quae aqua efficienter calefaceret, non esset aqua quae calefaceret, sed Deus praesente aqua ita contradictionem implicaret à beatis videri Deum sine lumine gloriae, vel sine aliquo, quod in intellectu beati esset tamquam in subiecto, efficienterque concurreret ad visionem. Quia ergo lumen gloriae non est tota virtus, vt sectatores ipsi D. Thomae tenentur confiteri, apertè docet D. Thomas hoc loco, sed intellectus beati influit etiam per seipsum immediatè ad visionem (alioquin visio non esset à principio vitae, sed à forma supernaturali existente in principio vitae tamquam in subiecto, atque adeò non esset operatio vitalis, neque per eam beati viderent diuinam essentiam) sit, vt nulla ratione oriatur repugnantia ex eo, quod Deus ita suppleat efficientiam luminis gloriae, vt quemadmodum lumen gloriae immediatè influit in visionem, intellectu etiam simul immediatè ex parte sua influente tamquam causa partiali, sic etiam Deus immediatè influat supplendo efficientiam luminis gloriae, intellectu ipso pariter immediatè influente. Quo posito, quis non videt, visionem beatificam adhuc efficienter ab intellectu proficisci?

At dices, vt respondeo Scotus, intellectum non esse integram virtutem, quae sit satis ad influendum sine lumine gloriae, ac proinde non posse sine eo influere. Verum quis non videat, responsum nullius esse momenti, vt negemus Deum posse supplere efficientiam luminis gloriae? Licet enim intellectus non sit integra virtus: nec satis sit ad videndum Deum, est tamen pars virtutis, eo modo quo virtus vt duo in homine ad trahendam eam nauim, quae resistit, vt quinque, est pars eius virtutis integra, quae ad id satis est: quare sicut accedente virtute vt quatuor alterius agentis, quae non informet priorem virtutem, sed cum ea coniungatur & influat immediatè in nauim, prior virtus adiuuatur ad trahendam nauim, sed per virtutem externam alterius agentis influentis simul in effectum: ita accedente tanto influxu diuino immediatè in visionem, quantus est concursus luminis gloriae, adiuuabitur virtus intellectus ad partialiter eliciendam visionem beatificam, sicut & adiuuatur per lumen gloriae. Est ergo virtus intellectus impotens ad influendum in visionem beatificam, non quidem ex praecisa ablatione luminis gloriae, sed ex ablatione tam ipsius

Responso Scoti.

Refutatur.

K

luminis,

sed ex ablatione tam ipsius luminis, quam alterius virtutis suppedantis efficaciam hominis gloria.

Confirmatur hæc Sententia, quoniam in intellectu & voluntate non est virtus, quæ satis sit ad producendum actum contritionis, qui est vltima dispositio ad gratiam: & tamen per auxilium particulare, quod est immediatè à Deo, & non ab aliquo principio efficiente, quod inhæreat intellectui aut voluntati, adiuuatur potentia, vt possit actum contritionis elicere: debilitas ergo eius potentia, quæ sola non potest aliquem effectum producere, adiuuari potest per concursum causæ externæ coniunctæ, & influentis simul in effectum.

Responsio
Scoti.

Respondit tamen Scotus, disparem esse rationem, quia voluntas ex suis viribus naturalibus potest producere actum contritionis quoad substantiam operis, id est, potest elicere dolorem de peccatis, licet non talem, qualis opus est, vt sit vltima dispositio ad gratiam, & idè per auxilium particulare Dei potest actus ille eleuari, vt sit vltima dispositio ad gratiam: at verò intellectus neque quoad substantiam operis potest ex suis naturalibus viribus videre diuinam essentiam, & ob eam causam non apparet modus, quo sine lumine gloriæ eleuari possit in visionem diuinæ essentia.

Refutatur.

Hæc tamen responsio planè non satisfacit. Sumo namque rationem formalem cõtritionis supernaturalis, quæ est vltima dispositio ad gratiam, deinde sic arguor. In voluntate non est virtus, quæ sit satis ad talem rationem contritionis producendam: potest verò illam producere concurrente auxilio speciali Dei profecto immediatè ab ipso Deo, & non ab aliquo principio efficiente voluntati inhærente: ergo imbecillitas potentia ad aliquem effectum adiuuari potest per concursum causæ externæ coniunctæ & influentis simul in effectum.

Hoc tamen argumentum confectum est ad hominem, vt responsionem Scoti redargueremus. In Concordia namque q. 14. artic. 13. ostendimus, auxilium gratiæ præuenientis natura, & interdum etiam tempore, antecedere actum contritionis tanquam principium in voluntatem à Deo productum, quo eam ad contritionem allicit, & inuitat, & quo vltèrius efficienter cum voluntate influat, & cooperatur ad contritionem.

Obiectio.

At obiciet. Si Deus sine lumine gloriæ posset per suum concursum efficere, vt intellectus videret diuinam essentiam, pari ratione efficere posset, vt oculus noctuæ, nulla virtute de nouo ad videndum recepta, per concursum Dei influentis immediatè in visionem, oculumque noctuæ ea ratione adiuuantis, videret solem. Ad hoc argumentum, quicquid Scotus dicat, concedenda est consequentia: nulla enim ea in re cernitur contradictionis implicatio.

Responsio.

Quod si obiciat. post concursum diuinum non habet noctua in se maiorem virtutem ad videndum, quam antea habebat: antea verò non poterat videre solem: ergo neque postea. Neganda est consequentia, quia licet non habeat in se maiorem vim ad videndum, quam antea, adiuuatur tamen modò per concursum, atque influxum Dei in visionem, cum antea non adiuuaretur. Exemplum est accommodatum in eo qui habet virtutem vt duo ad trahendam nauim resistentem vt quinque: eadem enim virtus vt duo, adiuta à virtute vt quatuor, potest trahere nauim, quæ, antequàm adiuuaretur, eam trahere non poterat.

Obiectio.

Quod si obiciat. post concursum diuinum non habet noctua in se maiorem virtutem ad videndum, quam antea habebat: antea verò non poterat videre solem: ergo neque postea. Neganda est consequentia, quia licet non habeat in se maiorem vim ad videndum, quam antea, adiuuatur tamen modò per concursum, atque influxum Dei in visionem, cum antea non adiuuaretur. Exemplum est accommodatum in eo qui habet virtutem vt duo ad trahendam nauim resistentem vt quinque: eadem enim virtus vt duo, adiuta à virtute vt quatuor, potest trahere nauim, quæ, antequàm adiuuaretur, eam trahere non poterat.

Responsio.

Superest respondeamus ad argumenta proposita. Ad primum ergo Scoti dicendum est, solum probare non esse necessarium lumen ex parte rei

Ad primum
Scoti.

Superest respondeamus ad argumenta proposita. Ad primum ergo Scoti dicendum est, solum probare non esse necessarium lumen ex parte rei

obiectæ: non verò ex parte potentia, vt reddatur apta ad concurrendum cum essentia diuina vicem speciei intelligibilis subeunte. Nec planè Scotus aliud conatur probare eo argumento, quam non esse necessarium lumen ex parte obiecti.

Ad secundum dicendum est, quod licet sine lumine gloriæ possit efficere visionem beatificam, non tamen ponitur sine causa: quia non consuevit Deus facere per seipsum solum, quod per causas secundas potest efficere.

Ad tertium neganda est sequela, si intelligatur, quod visio illa sit naturalis intellectui, etiam quando est perfusus lumine gloriæ. Elicere namque visionem est naturale lumini, non tamen intellectui, etiam quando est perfusus lumine gloriæ. Ad probationem verò in oppositum dicendum est, disparem esse rationem de cæco supernaturaliter illuminato, & de intellectu supernaturaliter accipiente lumen gloriæ: nam cæcus supernaturaliter illuminatus videt per visum sibi naturalem, sed supernaturaliter receptum, & ob eam causam videt naturaliter, quia per formam sibi connaturalem videt: intellectus verò supernaturaliter recipiens lumen gloriæ, non solum videt per formam supernaturaliter receptam, sed etiam per formam sibi supernaturalem, etiam postquam est recepta: ideòque videt supernaturaliter, vt pote per formam sibi supernaturalem. Quare negandum est lumen gloriæ naturaliter perficere intellectum, postquam est receptum, vt ex dictis art. 1. disp. 2. constat.

In duplici tamen sensu possumus concedere esse naturale illi coniuncto ex intellectu & lumine gloriæ videre diuinam essentiam. Vno, vt naturale distinguitur contra liberum: est enim comparatione illius necessarium, etiam quoad exercitium, videre diuinam essentiam, ac proinde naturale, vt distinguitur contra liberum. Altero verò, si naturale accipiamus, vt est idem ac non excedens facultatem causæ operantis: licet enim elicere visionem beatificam excedat facultatem intellectus præcisè considerati, non tamen excedit facultatem totius coniuncti, quin potius esset miraculum, quod totum coniunctum eam non eliceret: atque in hoc sensu diximus articulo quarto, naturale esse toti coniuncto elicere visionem diuinæ essentia.

Ad quartum neganda est maior, quoniam cum essentia diuina eam coniunctionem, ac proportionem habeat, quæ satis est, vt concurrat instar speciei intelligibilis cum intellectu ad id apto, superuacanea esset alia species intelligibilis diuinæ essentia: at verò cum intellectus impotens sit in se, vt efficienter concurrat ad visionem diuinæ essentia, indiget lumine gloriæ, quo eleuetur, potèntque ad eum effectum reddatur.

Ad quintum neganda est maior, quoniam cum essentia diuina eam coniunctionem, ac proportionem habeat, quæ satis est, vt concurrat instar speciei intelligibilis cum intellectu ad id apto, superuacanea esset alia species intelligibilis diuinæ essentia: at verò cum intellectus impotens sit in se, vt efficienter concurrat ad visionem diuinæ essentia, indiget lumine gloriæ, quo eleuetur, potèntque ad eum effectum reddatur.

Ad primam Durandi dicendum est, ex intellectu & lumine gloriæ fieri vnum quoddam totum agens ex pluribus partibus constat, quarum neutra sine altera est satis. Ad probationem verò in oppositum, negandum est inde sequi, quod haberet virtutè agendi eiusdem rationis. Neque enim semper singula partes totius agentis ex pluribus conflatæ habent virtutem agendi eiusdem rationis: species enim obiecti, & potentia cognoscens, sunt partes vnius agentis comparatione cognitionis, quam potèntia elicit, & tamen non habent virtutem agendi eiusdè rationis. Potissimum autem quando vna pars totius causæ agentis eleuat aliam ad operationem supernaturalem, vt accidat in re proposita, & quando habitus supernaturales, vt fides, spes, & caritas, eleuant potèntias ad actus supernaturales, non necesse est,

Ad primam
Durandi.

imò fieri nequit, vt singula partes integri agentis habeant virtutem agendi eiusdem rationis.

Ad secundū. Ad secundum dicendum est, concedendum esse lumen gloriæ propter excessum obiecti supra potentiam, vt potetia obiecto suo debita proportione sit accommodata, non proportione Mathematica, sed proportione, quæ consistit in accommodatione vnius ad alterum: licet verò addito lumine gloriæ maneat adhuc infinita distantia obiecti supra potentiam quoad nobilitatem & perfectionem essentialem, consequitur tamen potentia proportionem, & si non Mathematicam, accommodatam tamen ad videndum obiectum, quam antea non habebat.

Ad primum Oshami. Ad primum Ochami, concessio antecedente, neganda est consequentia: satis namque est, quòd sit à Deo tamquam à prima & principali causa conferente principia ad beatificam visionem, potentiamque ad eam eleuante. Cum enim præmiū essentialē nostrum in operatione vitali supernaturali positū sit, necesse est, vt ad illud nostra potentia concurrat.

Ad secundū. Ad secundum dicendum est, Deum immediate illa producere, non præcisè propter ipsorum excellentiam, sed quia sunt principia, quibus eleuantur potentia ad actus supernaturales, quæ perinde necesse est, à solo Deo supernaturaliter accipiantur. Si enim potentia ad illa concurrerent, tunc aut producerentur à solis potentia, & ita non essent formæ supernaturales, ac proinde neque essent principia actionum supernaturalium, aut producerentur concurrentibus aliis formis supernaturalibus, atque ita vel dandus esset processus in infinitum, vel deueniendum esset ad principia supernaturalia, quæ à solo Deo producerentur. Visio autem beatifica licet sit excellentior lumine gloriæ, & cæteris donis, eò quòd ad eam concurrat non solum lumen gloriæ, sed etiam essentia diuina loco speciei intelligibilis, quia tamen est suapte natura operatio vitalis, nulla ratione esse potest nisi concurrat simul intellectus: intellectus autem adiutus lumine gloriæ, & concursu essentia diuina vicem speciei intelligibilis subeunte, optimè illum valet producere.

Ad tertium. Ad tertium neganda est sequela: quia voluntas ad id non est libera, vt 1.2.q.10. ostensum est.

Ad quartū. Ad quartum neganda est cōsequentia, tum quia visio beatifica est suapte natura operatio vitalis, quam proinde implicat contradictionem esse posse, si tollas concursum intellectus: tum etiam, quia anima rationalis producit ex nihilo per creationem, quæ actio à solo Deo esse potest: visio verò producit præsupposito subiecto, à quo pender, relicta suæ natura.

Ad quintū. Testimonium verò illud Psalmi intelligendum est, quòd gratiam & gloriam dat Deus, tamquam prima & principalis causa conferens principia ad visionem, eleuantique potentiam, cum qua simul loco speciei intelligibilis concurrat, vt supra explicatum est.

DISPUTATIO II.

Vtrum diuina potentia fieri possit, vt res aliqua diuinam essentiam naturaliter intueri possit.

Quæstio duplex sententia. Quæstio hæc excitatur circa responsum dei qui Thomæ ad tertium. Porrò quòd tali rei creatæ naturale esset videre diuinam essentiam, ex altero è duobus capitibus posset prouenire: nempe *Molina in D. Thom.*

A vel ex eo quòd lumen gloriæ esset illi naturale, vel ex eo quòd vis intellectus illius esset talis ac tanta, vt sine lumine gloriæ esset illi naturale videre diuinam essentiam: eò quòd talis ac tanta vis intelligendi non minùs accommodatam proportionem haberet ad intuumdum Deum, quàm intellectus noster illustratus lumine gloriæ. D. Thomas hoc loco solum ex primo capite rem hanc examinauit: ea tamen ex vtroque examinanda est.

B Quòd ad primum attinet, sectatores D. Thomæ hanc cum D. Thomæ hoc loco reddunt rationem, quare lumen gloriæ, licet sit quid creatum, non posset esse connaturale cuiuscumque rei, quam Deus sua omnipotentia posset efficere.

C Quia sicut calor, qui dispositio est ad formam ignis, nõ potest esse connaturalis nisi igni, & splendor Solis non potest esse connaturalis nisi soli: ita lumen gloriæ (quod participatio quædam est naturæ diuinæ, per quam res creata, quæ illam recipit, Deiformis efficitur) non posset esse quid connaturale alicui, nisi id, quòd illud reciperet, esset Deus: quare cum contradictionem implicet rem creatam esse Deum, contradictionem etiam implicat connaturale illi esse lumen gloriæ, videretque diuinam essentiam.

D Licet satis consonum rationi existimem, nulli omnino rei creatæ posse esse connaturale lumen gloriæ, imò & Scripturis plusquam consonum esse videam, vt gratiam, ita & visionem beatificam, præmiūque ipsū supra naturam esse rerum omnium, quas Deus in suâ beatitudinem re ipsa condidit: ratio tamen, qua probatur, nulli omnino rei esse posse connaturale lumen gloriæ, non id demonstrat, neque ratio aliqua, quæ id satis persuadeat, hæcenus mihi occurrit. Quòd autem ratio illa proposita id non persuadeat, probatur. Quoniam omnis forma creata est participatio quædam diuinæ naturæ, licet non ita per antonomasiam sicut formæ supernaturales, & potissimum suprema earum quæ est visio beatifica: & tamen id non tollit quòd minùs quædam connaturales sint rebus creatis, vt voluntas & intellectus humanus & Angelicus, quæ participationes quædam sunt intellectus & voluntatis diuinæ, secundum quas homo & Angelus ad imaginem & similitudinem Dei dicuntur conditi, connaturales sunt homini & Angelo. Adde, quòd lumen gloriæ non est connaturale Deo, cum sit res creata atque accidens quoddam, quòd Deo repugnat: quare non vt dispositio formæ ignis connaturalis est igni, ita lumen gloriæ connaturale est Deo: & idèd non rectè inde inferitur, quòd si lumen gloriæ connaturale esset rei creatæ, illa necessariò deberet esse Deus. Deinde splendor Solis licet connaturalis non sit aliis rebus in gradu tam intenso, ac cernitur in sole, in gradu tamen remissiori improbabile non est connaturalem esse aliis rebus suapte natura lucidis: neque enim est improbabile splendore Solis & lucerna, aliorumve astrorum esse eiusdem speciei, saltem nulla apparet contradictionis implicatio, quòd Deus posset efficere astrum speciei distinctum à sole, cui lumen eiusdem speciei cum eo, quòd est in sole, esset connaturale, etiam in gradu intensiori. Præterea calor ignis, licet in eo gradu intensioris, qui cepit in igne, non sit connaturalis aliis rebus: in gradu tamen remissiori multus aliis rebus est connaturalis, quæ suapte natura certos gradus caloris sibi vendicant, tamquam dispositiones naturales. Hæc quòd attinet ad primum caput.

E Quòd verò attinet ad secundum, est hoc non leue

F Quòd verò attinet ad secundum, est hoc non leue

K 2

Lumen gloria anali cui rei creata posset esse connaturale.

Diuina potentia an esse

possit crea-
tura tam per-
fecta essentia-
liter, ut na-
turale sit vi-
dere diui-
nam essen-
tiam.

leue argumentum ad probandum, diuina poten-
tia fieri posse rem aliquam, cui naturale sit videre
diuinam essentiam. Coniunctum ex intellectu &
lumine gloriæ alicuius beati in singulari habet cer-
tam & finitam quandam virtutem ad intelligendum,
cùm sit quid creatum: sed dato quocumque
intellectu, qui habeat certam & finitam virtutem
naturalem ad intelligendum, potest Deus creare
aliam, ac alium in infinitum, qui suapte natura ha-
beat maiorem, ac maiorem virtutem ad intelligendum
quacumque data: ergo diuina potentia esse
potest res creata intellectu prædita, quæ suapte natura
habeat maiorem facultatem intelligendi, quam
si vis totius coniuncti ex intellectu & lumine gloriæ
beati singularis designati, ac proinde talis res
intellectu prædita ex suis tantum naturalibus vide-
re poterit diuinam essentiam, non minus quam beatus
ille designatus lumine gloriæ perfusus eam potest
videre.

Ad hoc argumentum responderi potest, quòd
licet diuina potentia possit esse res intellectu præ-
dita, quæ tantam, aut maiorem vim ad intelligendum
habeat, quantam habet intellectus alicuius
beati vnà cum lumine gloriæ (quandoquidem nul-
lam implicat contradictionem, Deum producere
rem tali intellectu præditam) illa tamen virtus ef-
fet alterius rationis, atque speciei à lumine gloriæ:
& idèd quamuis esset maior, non tamen esset ac-
commodata ad videndum Deum, eo modo quo est
intellectus longè minoris virtutis vnà cum lumine
gloriæ. Sicut enim visus, licet tantam, aut maiorem
vim ad sentiendum habeat, quàm auditus, nihilo-
minus non potest sentire sonum, quem potest sen-
tire auditus, eò quòd auditus sit vis accommodata
ad percipiendum sonum, visus verò minime, pro-
pterea quòd sit alterius rationis & speciei: ita etiam
minor vis illius coniuncti ex intellectu aliquo, &
lumine gloriæ erit accommodata ad videndum
Deum, ad quod tamen non erit accommodata vis
longè maior, eò quòd sit alterius rationis & spe-
ciei. Proportio namque potentie ad obiectum, de
qua loquimur, non tam attenditur penes quanti-
tatem virtutis ipsius potentie, quàm penes quali-
tatem, seu naturam potentie: quia ergo lumen
gloriæ suapte natura efficit potentiam ordinis quo-
dammodo diuini, inde est quòd in quocumque gra-
du illam afficiat, reddat eam aptam ad videndum
Deum, quod non habet quæcumque alia vis ad in-
telligendum, quam Deus possit efficere, quantum-
uis sublimem illam & magnam à Deo produci sin-
gamus.

Solutio hæc licet quadam ex parte satisfacere
videatur, si tamen rectè expendatur, non omnino
dubitationem tollit. Deus enim sub obiectum ca-
dit cuiuscumque intellectus, etiam humani, &
idèd, quicumque intellectus, etiam humanus, do-
no supernaturali eleuari potest in claram Dei visio-
nem, quod non habet sensus comparatione Dei,
neque vnus sensus comparatione obiecti alterius
sensus, vt visus comparatione soni, eò quòd so-
nus sit extra totam latitudinem obiecti visus. Quia
ergo, quòd Deus videri non possit ab intellectu
humano & Angelico, non est ex eo, quòd Deus sit
extra obiectum talis intellectus, sed ex eo quòd in-
tellectus humanus, aut Angelicus sit minoris vir-
tutis ad intelligendum, quàm ad id satis sit, sit, vt si
Deus possit producere intellectum magis, ac magis
perfectum sine vilo termino, deueniendum sit ad
aliquem, qui suapte natura excedat vim intelligen-
di alicuius intellectus perfusi lumine gloriæ, ac

A proinde, vt talis intellectus suapte natura videre
possit diuinam essentiam: neque enim improprio
intellectus humani, aut Angelici, ob quam diuinam
essentiam non potest intueri, prouenit ex eo, quòd
Deus non cadat sub ipsius obiectum, ac proinde
quòd natura talis intellectus, quatenus talis est, ad
id non sit accommodata, sed ex eo quòd non ha-
beat tantam vim ad intelligendum, quanta neces-
saria est ad videndum Deum. Corroborari verò hæc
magis possunt hoc modo. Quia intellectui, quæ in-
tellectus est, non repugnat ex suis viribus esse ac-
commodatum ad videndum Deum, vt de intelle-
ctu diuino constat: neque Deus egreditur lati-
tudinem obiecti cuiuscumque intellectus: cùm er-
go intellectus creatus participatio quadam sit diui-
ni intellectus, & quocumque intellectu dato possit
Deus sua omnipotentia efficere, non solum intelle-
ctum, qui maioris virtutis sit, perspicacioreque ad
cognoscendum, sed etiam qui perfectione essentiali
excedat quemcumque intellectum datum, quantæ-
cumque ille sit perfectionis (cùm id nullam inuol-
uat contradictionem, maxime cùm intellectus ipse
perfectio simpliciter sit, atque inter intellectum no-
strum & diuinum detur latitudo infinita perfectio-
nis rationis formalis intellectus, sicut inter quan-
cumque substantiam, & diuinam datur infinita lati-
tudo rationis formalis substantie, qua ratione potest
Deus in infinitum producere substantias perfectio-
res, ac perfectiores) sit, vt dari possit intellectu crea-
tus, qui non solum vi & perspicacitate intelligendi,
sed etiam perfectione essentiali excedat coniunctum
ex intellectu lumine gloriæ alicuius beati (cùm lu-
men gloriæ finitæ perfectionis essentialis sit) ac
sit Dei proinde qui excellentior participatio, quàm
lumen gloriæ: de hoc autem non est quòd dubitemus
(si diuina potentia esse possit) quòd viribus suis
Deum videre possit.

Reuerà argumentum non modicam continet
difficultatem, persuaderèque videtur, Deum sua
omnipotentia efficere posse creaturas intellectuales
tam perfectas, quæ non solum in latitudine virtutis,
ac perspicacitatis ad intuemum, sed simul etiam in
latitudine entitativa perfectionis essentialis excedant
latitudinem aggregati ex intellectu lumine
gloriæ cuiuscumque beati designati, ac proinde quæ
naturaliter videre possint diuinam essentiam: id
quòd diuinam potentiam vehementer extollit, quæ
tales ac tantos effectus valeat producere.

E Inde tamen sequeretur, Deum esse quidem sua-
pte natura inuisibilem omnibus creaturis, quas re ipsa
condidit, si ipsarum naturis eas relinquat, non tamen
creaturis omnibus quas sua omnipotentia potest ef-
ficere. Sequeretur etiam, Deum efficere posse crea-
turas, quæ vt naturaliter, eo ipso, quòd crearentur,
essent beatæ, sic etiam essent per sua naturalia gra-
tæ Deo, filiaque ipsius adoptiua. Sequeretur præ-
terea, diuina potentia esse posse creaturas adeò per-
fectas, vt suapte natura peccare non possent: quæ
omnia non parum absurda videntur.

F Qui tamen argumentum proposito persuasus ar-
bitraretur veram esse conclusionem, quam inferit,
ad hæc, quæ tamquam absurda inde inferuntur, re-
spondere possit.

Ad primum quidem, id nullum esse absurdum,
Scripturamque sacram, dum Deum inuisibilem ap-
pellat, eumque lucem inaccessibilem habitare as-
firmat, intelligere comparatione creaturarum om-
nium, quæ factæ sunt: non verò earum etiam compa-
ratione, quas Deus sua omnipotentia valet efficere.

Ad secundum dicere possit, mirum non esse, si
crea

creatura illa, vt eminenter lumen gloriae continerent, sic etiam qualitate gratiae, atque adeo si suapte natura essent tam digna, in quibus ob suam eximiam perfectionem Deus complaceret, quam simus nos & ij Angeli quos creauit, dum qualitate gratiae sumus affecti. Quod idem confirmari etiam possit hac non leui ratione. Quod, cum genus substantiae creaturae nobilissimum sit nouem generibus accidentium: inter omnes substantias, quae diuina potentia esse possunt, nobilissimum gradum obtineat genus substantiarum, mente praeditarum, sane nullum omnino accidens diuina potentia esse potest tam nobile, quam eadem potentia dari possit substantia intellectualis eo nobilior entitatiue, seu quo ad latitudinem perfectionis essentialis. Quare licet qualitates gratiae ac luminis gloriae, etiam entitatiue, & quo ad latitudinem perfectionis essentialis, meo iudicio, perfectiores sint substantiis omnibus, quas Deus re ipsa creauit, per casque homines & Angeli ad esse quoddam euehantur, quod ipsorum naturas longo intervallo excellit: argumentum tamen persuadere videtur, esse posse diuina potentia substantiam intellectualem adeo entitatiue perfectam, quae perfectionem gratiae ac luminis gloriae suapte natura excedat, vt vel ea ratione latitudo tota perfectionis substantialis, quam Deus sua omnipotentia potest efficere, superet latitudinem totam perfectionis accidentium, quam eadem omnipotentia valet producere, si singula vnus latitudinis cum singulis alterius conferantur. Quo loco obserua, tam hoc, quam principale supra propositum argumentum, videri efficaciter probare, esse posse diuina virtute substantiam intellectualem, quae entitatiue sit longe perfectior, quo ad intellectum, longaeque maior vis ad intelligendum, quam coniunctum ex anima Diui Petri & lumine gloriae, quo eius intellectus est perfusus: eo autem dato, insufficientis profecto est illorum solutio, qui respondent, talem nihilominus intellectum insufficientem esse ad videndam diuinam essentiam, eo quod non sit participatio diuini ordinis, quemadmodum est lumen gloriae. In primis namque, cum in Deo nihil sit magis diuinum, quam ipsius substantia, intellectus, & voluntas: ea vero substantia virtute diuina possibilis, de qua loquimur, quoad naturam suam & substantiam participatio sit substantiae diuinae, eam referens, quoad intellectum vero sit participatio diuini intellectus: vtrique si quoad vnumquodque horum entitatiue, & quoad latitudinem graduum essentialium, perfectior est, quam coniunctum ex intellectu Diui Petri, & lumine gloriae, quo est perfusus, non minus, imo longe plus est ordinis diuini, quam lumen gloriae, quod, tamquam quippiam imperfectius, longe minus refert naturam & perfectionem diuinam. Deinde rem expendenti ac consideranti satis profecto absurdum est, e duabus perfectionibus, quarum vna maior est alia, eam quae minor est, ordinis esse diuini: eam vero, quae maior est, non item. Illa item insufficientis est solutio, qua quidam respondent, ideo intellectum illum insufficientem esse ad videndum Deum, quoniam est ordinis naturalis: lumen vero gloriae ordinis supernaturalis. Etenim sicut lumen gloriae supernaturale est intellectui nostro, & cuiuscumque eorum angelorum, quos Deus re ipsa creauit: ita intellectus illius substantiae diuinae virtute possibilis, supernaturalis esset animae nostrae, & angelis, quos Deus creauit: & sicut intellectus ille in se est quadam natura, ita lumen gloriae in se est quadam natura, quae per comparationem ad inferiora supernatura-

Molina in D. Thom.

A lis est, perinde atque Verbum diuinum naturale est in Deo, supernaturale vero humanae Christi naturae, cui est vnitum. Adde, esse naturale, aut supernaturale, esseque vnus, aut alterius ordinis, per accidens se habere ad rem, de qua disputamus. Cum enim Deus sub obiectum cadat cuiuscumque intellectus, neque ad proportionem seu accommodationem, vt videatur, requiratur virtus ad intelligendum, quae vel quoad magnitudinem virtutis, vel quoad latitudinem perfectionis essentialis sit infinita: dato vero quocumque intellectu certa virtutis aut perfectionis essentialis, dari possit alius, qui suapte natura duplo, quadruplo, octuplo, & ita in infinitum maior quo ad vtrumque sit: deueniendum vtrique erit ad aliquem, qui suapte natura quo ad vtrumque accommodatus sit. Atque haec sunt vires argumenti principalis propositi.

B Ad tertium, si sermo sit de creaturis illis, denegato eis ad tempus concursu generali, quo indigerent vt diuinam essentiam intuerentur, atque adeo constitutis in via sine visione ac fruitione supra id, quod ipsarum natura postulare, neganda esset consecutio: sola namque perfectio natura, sine influxu essentiae diuinae in ratione speciei intelligibilis, & sine visione beatifica, insufficientis esset ad consolidandum liberum arbitrium, ne peccare possent. Si vero sit sermo de eisdem creaturis intuentibus diuinam essentiam, vt ipsarum natura postulare, id nullam esse absurdum: sicut absurdum non est, nos per visionem beatificam reddi impotentes ad peccandum.

C Verum cum in re tam sublimi nihil facile audendum sit, satius nunc videtur aliorum iudicio, quam nostro, rem definiendam relinquere. Hinc enim vis argumenti propositi ita vrget, vt propere rem demonstrare videatur. Illinc allicit communis Doctorum sententia, quae affirmat, Deum sua omnipotentia efficere non posse creaturam, quae suapte natura beata sit, & videre diuinam essentiam possit. Hinc rursus premit argumentum, cuius nulla occurrit solutio, quae omnino expleat intellectum, suadetque, vt tandem assentiamur. Illinc incommoda illa deterrerent, quae paulo ante intulimus, ac dissoluere conati sumus, in quae statim incidit, quicumque a communi Doctorum opinione delectere instituat. Quocirca nostrae partes modo fuerint rei difficultatem pro vtraque parte acri discussione aperuisse: aliorum nunc sint attentè iudicare, ac sententiam ferre. Etenim multa decursu temporis aliorum examine paulatim appensa, & quasi suffragiis comprobata tutè asseruntur, quae priuato iudicio statim prolata temerè effugerentur.

ARTICVLVS VI.

Utrum inter beatos vnus perfectius, quam alius, diuinam essentiam intueatur.

DISPUTATIO I.

PRIMA conclusio huius articuli est. Inter beatos vnus perfectius alio diuinam essentiam intuetur. Conclusio haec est de fide, colligiturque ex eo fundamento, quod beati non omnes sunt aequales quoad praemium essentialia, sed pro quantitate meritorum vnus est beatior alio: cum ergo visio beatifica, vel sit prima & praecipua pars praemij essentialis, vel certe pro quantitate ipsius sit quantitas amoris & fruitionis, quae cum

Conclusio. Beatorum vnus perfectius alio intuetur diuinam essentiam.

K 3 visio